

Museum - Architectuur een Kunst?

J.C.T.Voorthuis
7X700: Architectuur: Filosofie & Kritiek
Museum-Architectuur een kunst?
Wiebe Strick: 0557222
19 mei 2008

Inhoudsopave

Inleiding	3
Museum,; een ongrijpbaar begrip?	5
Probleemstelling, Architectuur: met, voor, tegen, ... de kunst?	7
Kunst en de kunstenaar: de geforceerde plek en het verlangen naar een 'elders'	9
Het publiek: subject en object	11
Typologie, architect en architectuur: van functie naar icoon	13
Het instituut museum: volgers, leiders of lijdens?	14
Twee <i>architectonische</i> aanknopingspunten: kader en dienstbaarheid	15
Besluit, Museumarchitectuur: bouwen aan de kunst!	17
Fundament: aangeklede bibliografie	18
Overige bronnen	21
Afbeeldingen	21

Inleiding

Dit boekwerkje bevat mijn essay voor het vak: Architectuur: Filosofie & Critiek. Het onderwerp dat ik gekozen heb is het museum voor hedendaagse kunst. Mijn fascinatie hiervoor komt van het boek *Bouwen voor de kunst?* van Wouter Davidts. Naast het lezen van zijn boek, heb ik zelf in de afgelopen maanden een aantal musea in Nederland bezocht en op studiereis ook in Helsinki, Tallinn en uiteindelijk de Hermitage in Sint petersburg. Ik heb me verwonderd en verbaast, maar me vooral geoefend in het kijken. Mede aan de hant van de literatuur heb ik me nu meer bekwaamt in het kijken naar kunst én musea en heb nu de hoop dat ik ooit een museum tegenkom die mijn beeld van een museum voor hedendaagse kunst belichaamt. Dit essay is mijn zoektocht naar hoe de architectuur van het museum voor hedendaagse kunst volgens mij zou moeten werken. veel leesplezier!

Museum, een ongrijpbaar begrip?

De herkomst van het begrip museum is het Griekse mouseion, wat zoveel betekent als plaats, huis of tempel voor de Muzen. Deze negen Muzen zijn de Griekse godinnen van de schone kunsten, ofwel kunst en wetenschap.[1] Het is in oorsprong een plek om te verzamelen en te bewaren, het (t)huis. Maar het is ook een plaats om te aanbidden, te verbazen, inzicht te krijgen en lief te hebben, de tempel. Het eerste museum waar het mouseion de vorm aan nam van het voor ons bekende museum is het mouseion van Alexandrië welke een grote hoeveelheid voorwerpen verzamelde uit de toen bekende wereld, het diende als centrum voor onderzoek en educatie.

Een ander begrip dat het museum heeft gevormd is de pinacothek, wat komt van het Griekse pinax dat plank of schilderij betekend. Het is een schilderijverzameling of een kunstkabinet. In het Romeinse keizerrijk had een vermogende romein zijn eigen pinacothek. [2] De privé verzameling dus, hieronder vallen ook verzamelingen van kerken en kloosters, in het bijzonder in de middeleeuwen. Langzamerhand smelten de twee begrippen samen. De privé verzamelingen, via Wunderkammer, antiquarium en het rariteitenkabinet, worden zo groot dat ze een educatieve en cultureel historische waarde krijgen, ze worden langzamerhand opengesteld voor publiek.

Tijdens de verlichting werd het museum systematisch ingedeeld als een gebouw met kamers speciaal voor één onderwerp, zodat het kon fungeren als encyclopedisch geheel met didactische kwaliteiten. Hiermee is het museum als gebouw zoals wij het kennen geboren. In de negentiende eeuw onder Durand vertaalde dit zich in Europa tot een typologie: een systematische aaneenschakeling van gelijkvormige ruimten binnen een welgedefinieerde compositie, een machine? In deze tijd werd het museum ook in de stad opgenomen als een 'noodzakelijke' voorziening, om het volk educatie te bieden en kunst te leren zien. Aan het eind van de negentiende eeuw verandert de typologie, er ontstonden musea, die een variëteit aan afmetingen in de ruimtes introduceerden. Op deze manier zou het museum flexibeler en specifiekter zijn en zou de bezoeker een minder saai gebouw krijgen.

In de 20e eeuw wordt het museum en daarmee zijn architectuur veel breder: Het museum trekt een steeds breder publiek en daarmee word de architectonische opgave ook steeds meer prestigieus. Architecten gaan het museum steeds meer beschouwen als een eigen kunstwerk. Deze tendens begin met Wright en het Guggenheim in New York, hier is goed te zien dat de architectuur het beleven van

de kunst dicteert door de neergaande, spiraalende beweging. Een andere plaats waar de invloed van het gebouw zelf goed te zien is, is in de schijnbare fragiliteit van de kunst waarvoor het gebouw door klimaatinstallaties, beveiliging, en precieze lichtinval zorg moet dragen, ook conservering maakt het museum meer en meer complex.

Dan ontstaat er in de jaren 70 een heuse 'museumboom'. In 30 jaar is ongeveer één derde van het totale aantal musea in de wereld gebouwd. In deze tijd verliest het museum haar duidelijke typologie van systematische aaneenschakeling van ruimten. Dit verlies ligt, naast de stempel van de architect, ook in de verandering van het instituut. In de jaren 80 wordt de bezoeker meer centraal gesteld niet de kunst zelf. Het museum wordt zakelijker. Mede verantwoordelijk hiervoor is ook de globalisering van kunst, deze reist nu ook van plek naar plek.

De officiële definitie van de ICOM voor een museum luidt nu:

*Een museum is een permanente instelling, in dienst van de gemeenschap en haar ontwikkeling. Toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van de mens en zijn omgeving verwerft, behoudt, wetenschappelijk onderzoekt, presenteert, en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en **genoegen**. [3]*

Ondanks het non-profit karakter, en de opgelegde bewaar en educatie functie, hangt het museum steeds meer naar een plek van gemakkelijk consumeren, waar zonder veel oefening genoten kan worden van spektakel. De musea worden paradepaardje van de stad en de architect aan de buitenkant, en aan de binnenkant gaat het meer over de marketing van het thema, het verhaal en de persoon in plaats van het kunstobject zelf. Herman van Bergeijk schrijft: "*Het moderne museum schippert tussen container en cultuur, het is hyper geworden*" [Chlimintzas, 2004 p. 17].

Museum - Architectuur een Kunst?

Probleemstelling, Architectuur: met, voor, tegen, ... de kunst?

Het moderne museum, en zeker het museum voor hedendaagse kunst, is verworden tot een schizofreen, complex object. In het gebouw zijn het instituut en de kunst tot elkaar veroordeeld, ze kunnen niet zonder elkaar, maar bekritisieren elkaar constant.

De probleemstelling die ik met dit essay wil uitwerken is:

Wat kan een gewenste rol zijn voor architectuur bij musea voor hedendaagse kunst? Moet de plek, waar kunst publiek wordt gemaakt door het instituut, gebouwd worden met, voor, tegen of ... de kunst?

Het museum zelf heb ik reeds geïntroduceerd, om nu een uitspraak te doen over de architectuur van het museum zal ik eerst moeten kijken naar wie en wat er mee van doen heeft. Wat nu volgt is een beschrijving van de spelers en hun rol, wensen en problemen in relatie tot het museum, waarbinnen een aantal vragen op zullen rijzen. Vervolgens zal ik een poging doen dit te vatten tot een algemene blik en een mogelijke denkrichting voor de architectuur van het museum voor hedendaagse kunst.

Museum - Architectuur een Kunst?

Kunst en de kunstenaar: de geforceerde plek en het verlangen naar een 'elders'

Gelijk met het ontstaan van het museum zoals wij het kennen aan het eind van de 18e eeuw veranderd ook de sociale positie van de kunstenaar en de kunst. Niet langer word kunst voor de traditionele gebruikers gemaakt. Moderne kunstenaars maken kunst voor een anoniem (burgerlijk) publiek. Hierdoor valt er ook een ander belangrijke factor weg, de kunst wordt niet meer direct voor een duidelijke plek gemaakt, het heeft geen direct thuis. Dit is het begin van de problematische plek van kunst. Het kunstwerk heeft een kader nodig waarbinnen het ervaren kan worden, publiek gemaakt kan worden. Het museum wordt de plek waar dit gebeurt, maar dit is fundamenteel kunstmatig en heeft de kunst zelf veranderd. In zijn boek haalt Davidts de Duitse filosoof Adorno aan, die na bestudering van wat Valérie en Proust zeggen over het museum concludeert: *"Het is een oord van opgeschorte bestemming. Om de kunst serieus te nemen mag en kan het museum zich nooit als 'thuis' voordoen. Net als een station of een hotel kan het museum een reiziger nooit het gevoel van thuis aanbieden. Ze kunnen hem of haar alleen het nodige comfort aanbieden voor een aangenaam verblijf."* [Davidts, 2006 p. 60] En vervolgens citeert hij Bart Verschaffel: *"kunst komt thuis waar ze te gast is."* [idem]

Moderne kunst heeft zeker sinds de jaren 60 gezocht naar hoe het met dit station of hotel om kan en wil gaan. Is het hiermee verworden tot kunst vóór het museum? Minimal art is de eerste stroming die zich uilaat over de plek waar het publiek word gemaakt, tot dan toe heeft de meeste kunst zijn unheimische plek in de abstracte (witte) ruimte geaccepteerd. Minimalisten willen de beschouwer bewust maken van ruimte én object, de museumruimte wordt hiermee eerder een scène. *Ze bant al het picturale uit en richt zich puur op de ervaring, alleen het feit dat je er naar kijkt maakt dat het kunst is. In deze abstractie wordt het echter niet specifiek voor zijn context, het heeft een beperkte fenomenologische visie op perceptie, het bant elke referentie naar geschiedenis, taal, sekse of macht uit.* [Davidts, 2006 p. 99] Minimal art richt zijn pijlen op de generieke ruimte, maar niet op de specifieke ruimte van het museum.

Bij een tweede generatie minimalisten of postminimalisten word aan het de fysieke, generieke ruimte, een sociale en een virtuele ruimte toegevoegd. Deze kunstenaars gaan daadwerkelijk op het museale kader in. Daniel Buren onderzoekt het letterlijke kader. Hij tracht met enkel een voorschrift (zijn outil visuel, een alternerend streep patroon) het letterlijke kader, de drempel van het museale instituut bloot te leggen. Hiermee introduceert hij een 'elders', werk en plek kruisen elkaar, maar ontmoeten elkaar 'elders'. Robert Smithson gaat nog een stap verder, in zijn place/non places is de plek van de kunst een virtueel elders. Het object in het museum

Museum - Architectuur een Kunst?

heeft geen betekenis zonder de plek waar het vandaan komt en op de plek waar het vandaan komt is niets wat refereert aan het object in het museum. Wat je ziet is enkel een vertrekpunt, om bij het elders te komen waar het werk zich begint moet de beschouwer een discursieve reis maken. Ander dan Buren ziet Smithsonian het museum niet als problematisch, enkel is het niet de plek waar de kunst zich bevind, het bevindt zich in het discursieve 'elsewhere'.

De laatste stap is het opgeven van het museum als plaats voor de kunst, dit gebeurt met de Alternative Spaces Movement die zich ontwikkelde in SoHo, New York. Deze beweging negeerde het museum en maakte kunst op de plek waar het ook openbaar werd gemaakt. Creatie, presentatie en representatie vinden plaats op dezelfde plek. In grote lofts werden werken, installaties en performances gemaakt die zich losmaakten van het bewaren van het museum, hun 'elders' was letterlijk elders, los van het beperkende en betuttelende museale instituut.

Sinds het einde van de 20e eeuw is het avant-gardistische kunstwerk langzaam aan het verdwijnen. Als ze er al zijn, zijn ze steeds minder bedoeld voor het museum, dat is als het al objecten zijn. [Noever, 2001 p. 7] Kunst lijkt mak, en gemakkelijk te zijn geworden. Geheel met de trend lijkt kunst zich steeds meer te richten op het spektakel en vermaak. Ondanks de pogingen sinds de minimalisten lijkt het er op dat er nu vooral toch kunst voor het museum wordt gemaakt, in het licht dat de kunstenaars de conservatoren geven wat zij het publiek lijken te willen geven: vermaak eerder dan educatie. Heeft de kunst haar kritische vrijheid verloren, domweg opgegeven, of zit het verborgen en zijn wij het kijken verleerd?

Het publiek: subject en object

Hoe kijkt iemand naar kunst, wat wordt daarmee bereikt? Musea zijn plaatsen van representatie, kunst wordt er compleet los van zijn authentieke plaats van productie getoond aan zijn beschouwer. Hoe is deze confrontatie? *De beschouwer, het subject, bekijkt het object en interpreteert het. De beschouwing van het object scheidt een vernieuwd subject.* [Voorthuis, 2008 p. 364] De beschouwer kan proberen het object te isoleren of het juist in zijn context te zien. In die zin kan een kunstwerk in een museum nooit op zichzelf staan, de bezoeker is altijd in beweging en zal ondanks zijn concentratie op één werk toch bij het aanschouwen van het volgende het relateren aan het vorige. Daarmee zal de volgorde, de plaats, zijn uitstraling, en dus het fysieke museum zelf, een kader vormen en meewerken in de representatie van de kunst en dus in de interpretatie en beleving van het publiek. Kunst wordt in het museum publiek gemaakt, het is aan het publiek om het te gebruiken. In welke mate moet (*de architectuur van*) het museum dan voorschrijven dan wel beïnvloeden hoe dit gebruik plaatsvindt?

Museum - Architectuur een Kunst?

Typologie, architect en architectuur: van functie naar icoon.

De typologie van het museum is flink veranderd. Begon het bij een helder programma in de tijd van Durand van bewaren en presenteren van objecten in zalen, nu is het programma diffuus geworden door allerlei nevenfuncties. Naast het tentoonstellen, word er nu ook gegeten, geshopt, ontspannen, vergaderd, etc. Dit maakt hét museum programma ondefinieerbaar, maar dit is niet het directe probleem voor de architect. De vraag is eigenlijk wat maakt het museum, zijn programma of de architectuur? *Het denken van het museum in een typologie houdt echter altijd een vorm van zinsbegoocheling in, omdat men hierdoor een rechtstreekse koppeling maakt tussen een type gebouw (ruimte) en een specifiek programma (gebruik), waarbij de dienstbaarheid van de architectuur voor een bepaald programma onmiddellijk in een bouwbaar model word gedacht.* [Davidts, 2000] Hierin schuilt een groot gevaar voor de architect, deze is vaak naïef of onwetend en heeft geen gevoel met het ruimtegebruik van een museum. Het museum mag wel een vast aantal functies bevatten, maar het gaat om zoveel meer dan het nuttig maken van oppervlakte, het is de plek creëren waar de kunst publiek gemaakt kan worden.

De architect wordt ook al niet geholpen door het feit dat musea, met de komst van de eerder genoemde 'museumboom', zulke prestige objecten zijn geworden. Ze zijn uitgegroeid tot icoon van de plaats waar ze staan. Elke stad wil wel zijn eigen Guggenheim, niet alleen voor de culturele waarde, maar voor de promotie van de stad zelf. Musea worden tegenwoordig als 'seismografen van de architecturale cultuur' [Davidts, 2000] gezien. Echter is het de vraag of dit toe te schrijven is aan het architectuurdiscours? Nieuwe musea trekken vooral de aandacht doordat ze gebouwd worden door een club zeer gerenommeerde sterarchitecten. Daarnaast zit er ook geen revolutie in de ontwerpen, omdat de ontwerpen die gekozen worden vaak ronduit traditioneel te noemen zijn. Natuurlijk trekt de combinatie van sterarchitect en prestigieus object veel media-aandacht, maar de pralerigheid van de ontwerpen zit steevast in het exterieur. Daar waar het in een museum daadwerkelijk omgaat, de werking van de binnenruimte, is niet veel terug te zien van de architecturale vernieuwing. *Wie dus stelt dat musea barometers zijn van het hedendaagse architectuurdebat, verwacht prestige met relevantie.* [Davidts, 2000] Wat moet dan wel de leidraad voor de architect vormen? Het antwoord ligt in mijn ogen bij de werking van het instituut.

Het instituut museum: volgers, leiders of lijdens?

Dé definitie van het museuminstituut staat onder druk, dit geldt in het bijzonder voor het museum voor hedendaagse kunst. De klassieke functie van bewaren en educatie verliest aan terrein. Sinds de jaren '60 heeft het instituut (conservatoren, directie) getracht met de kunst mee te gaan in haar experimenten. Dit heeft er voor gezorgd dat deze musea van statische bewaarplaats naar dynamische werkplek is geworden. De drang naar het actueel willen zijn heeft zich ook vertaald in de opdrachten die architecten hebben gekregen. Want vergeet niet dat de vernieuwing die het Centre Pompidu heeft ingezet, dat museum wordt algemeen gezien als het begin van de nieuwe musea, begon bij de programmatische vernieuwing die door Georges Pompidu werd voorgesteld, niet bij het ontwerp van Piano & Rogers. Hier ligt al een eerste wrijving tussen architectonische opgave en architectonische praktijk. Hoe is architectuur in staat actueel te zijn? Davidts citeert Koolhaas die stelt: *"de architectuur is door haar trage natuur niet in staat experimenten snel te belichamen."* [Davidts, 2000]

Maar al zou de architectuur actueel kunnen zijn dan is het instituut nog altijd te laat, immers staan zij voor de onmogelijke taak het denken van de kunstwereld samen te vatten, laat staan het te voorspellen. Wat er lijkt te gebeuren is dat nu weer een andere oorzaak van het schizofrene museum aan het licht komt. Conservatoren en museum directie geven in hun opdracht aan actueel te willen zijn, in zover dat ze denken een trend te volgen. Vervolgens wordt er gekozen voor een ontwerp dat dit aan de buitenkant tracht te doen, maar aan de binnenkant onder het mom van flexibiliteit, traditionele witte ruimtes met alle nieuwste technische hoogstandjes op het gebied van klimaat en licht en veiligheid, projecteert. Hiermee trekt het gebouw wel de aandacht, maar is het instituut in feite erg conservatief in twee betekenissen van het woord. In de eerste plaats geeft het geen vernieuwende mogelijkheden voor het publiek maken van kunst, in mijn ogen het bestaansrecht van het museum, en daarnaast richt het zich vooral op de betutteling van de schijnbare kwetsbaarheid van het kunstwerk. Het lijkt er op dat het instituut lijdt onder de angst om de gunst van de kunstenaar en de bezoeker te verliezen, terwijl ze daarmee juist haar maatschappelijke rol ontkent.

Twee *architectonische* aanknopingspunten: kader en dienstbaarheid

Er komen nu een tweetal noties bovendrijven. De eerste is de mythe van de neutrale ruimte. Een museale ruimte kan niet neutraal zijn, het vormt altijd een kader. Juist de zo genoemde 'white cube' welke het prototype heet te zijn van de neutrale museumruimte vormt een kader; een witte strak geometrische context is een heel sterk kader; zij het één met weinig uitdaging. Waarom moet kunst in een steriele ruimte hangen, vergaat het anders? In tegendeel, bij mij komt eerder het beeld van de isoleercel op, je kunt nog zoveel doen maar je word niet gehoord net zo als al die andere gevangenen ben je enkel een nummer. Deze vergelijking gaat nog verder op. Een gevangene is een nummer in een dossier met een beschrijving, kunst in de white cube verword tot een nummer in de catalogus met een oppervlakkige beschrijving van de conservator die het werk betekenis zou moeten verlenen.

De tweede notie is die van het museum als hype, als pretpark. Het nobele streven om een breder publiek aan te spreken en meer mensen naar het museum te krijgen slaat door: Het verwordt met de vercommercialisering van het museum van plaats voor kunsteducatie tot plek van consumeren. Kunst hoort niet enkel geconsumeerd te worden als spektakel en genot, het moet de beschouwer naast de verwondering ook uitdagen en na te laten denken over cultuur, politiek en maatschappij, het liefst over zijn of haar eigen bestaan. Het museum behoort in mijn ogen geen pretpark te zijn, waar kunst verwordt tot een kunstje. Het hoort een plek te bieden waar het zich kan meten met het publiek, de maatschappij. Een plek waar het samen met de bezoeker uitgedaagd wordt om zich te ontwikkelen.

Museum - Architectuur een Kunst?

Besluit: Museumarchitectuur, bouwen aan de kunst!

Na deze stellingen wil ik pleiten voor een architectuur die mee bouwt aan de kunst. In die zin dat het op de eerste plaats beseft dat het de plek is waar de kunst die ontheemd is een plek moet krijgen om aan betekenis te winnen. Bij dit besef hoort ook dat kunst in mijn ogen niet fragiel is, het moet juist tegen een stootje kunnen, het moet uitgedaagd worden, niet door er naar te schreeuwen, maar door het een interessant kader te bieden, er een subtiele dialoog mee aan te gaan. Hiermee word de bezoeker weer gericht op de betekenis, word hem gevraagd als subject betekenis te geven aan het object en dit hoeft niet eenvoudig te zijn, hij zal zich er in moeten oefenen. Hierin kan de architectuur niet op zichzelf slagen, het vergt moet van het institutionele kader om invloed te durven hebben, het kader moet een uitgesproken kader durven zijn. Aan het exterieur vervolgens de vraag om te bezinnen. Laat het museum weer uitstralen dat het de tempel van de muzen is, een plek waar naast bewondering en aanbidding ook inzicht kan worden verkregen. Dat pleit niet voor een saai uiterlijk, maar voor een uitstraling die past bij de interne bewerking van het publiek maken van kunst. Architectuur die het instituut museum helpt een plek te maken, waar kunst en het publiek zich kunnen ontwikkelen, bouwen aan de kunst.

Het Fundament: Becommentarieerde bibliografie

Davidts, W. (2006), **Bouwen voor de Kunst? Museumarchitectuur van Centre Pompidou tot Tate Modern**. Gent: A&S/books

Wouter Davidts gaat in zijn proefschrift in op het heersende dogma in de museumarchitectuur dat het museum 'voor de kunst' gebouwd moet worden. In zijn ogen is dit een te simplistische benadering voor het complexe begrip dat een museum (voor hedendaagse kunst) belichaamt.

Aan de hand van een korte beeldvorming/geschiedenis van de ontwikkeling van moderne kunst en haar musea, nuanceert en ontkracht hij voor een groot deel de stelling. Het probleem ligt in het feit dat door het museum direct al gebouwd te benaderen, en de problematiek tot de relatie architectuur - kunst te herleiden, de kracht en belang van het complexe institutionele kader wordt onderschat. Het belangrijkste hierin is het besef dat een museum de plek is waar kunst publiek wordt, het is niet het thuis van het kunstwerk, maar een geforceerde plek om getoond te worden.

Dit boek dient als basis voor mijn essay. Hierdoor ben ik geïnspireerd en hieraan ontleed ik mijn probleemstelling. Het is een manifest om het gebruik van het museum anders te bekijken.

Davidts, W. (2000), **Museumarchitectuur. Een discoursanalyse**. Gent: Universiteit Gent

Dit artikel is een ruwe aanzet tot het bovengenoemde proefschrift. Het gaat voornamelijk in op de eenzijdige, kritiekloze benadering van de publicaties over moderne museumarchitectuur. De musea die in de publicaties naar voren komen zijn stuk voor stuk gebouwd door gerenommeerde architecten en zijn - vrij traditionalistische - pronkstukjes van buiten en hebben een 'neutrale', weinig inventieve binnenkant. Terwijl juist daar de kunst hangt.

Het artikel geeft een ruwe aanzet van de stelling name van Davidts tegen het paradigma dat de architectuur van het museum in het gebouw zit (bouwen voor de kunst). Hier komt al zijn mening naar voren dat er veel meer gekeken moet worden naar programma en programmering, het belang van een goed werkend museum.

Dit artikel geeft mij meer inzicht in hoe het veel uitvoerigere proefschrift is opgebouwd, waardoor ik beter mijn houding tegenover het onderwerp kan bepalen.

Chlimintzas, E. (e.a) (2004), **Musea: idee & architectuur**. Amsterdam: Sun.

Het boek is tweeledig, het begint met een aantal korte essays die onder andere het begrip museum uitleggen, zijn geschiedenis vertelt en ingaan op de architectuur. Daarna worden een twintig tal musea besproken met veel beeldmateriaal.

Ondanks dat het boek pretendeert dat het geen encyclopedisch werk wil zijn, lijkt het niet heel veel meer dan dat. De plandocumentatie's zijn bijna allemaal beschrijvingen die niet veel mening bevatten over het idee museum en zijn een monumentale selectie van 1816 tot 2003. Het boek gaat voornamelijk om de vorm van het museum en de 'mooie route langs de kunstwerken'. Ook is er vooral veel aandacht voor het exterieur en hoe dit in zijn context staat.

Het boek geeft mij een mooie tegenpool tegenover Davidts, omdat het juist over het Bouwen voor de Kunst gaat waar hij tegenin gaat, daarnaast geeft één van de essays een mooie inleiding in het begrip 'museum'.

Noever, P. (e.a.) (2001), **The discursive museum**. Wenen: Hatje Cantz Publishers.

Dit boek is een verzameling van teksten uitgesproken op een symposium in het MAK in Wenen. De vraag die gesteld word is: Kan het museum bekeken worden als een conceptuele constructie die in staat is om zichzelf te bevrijden van visuele en denkbeeldige inhoud? De verschillende teksten kijken naar de huidige praktijk van tentoonstellen en het maken van een collectie, en in het bijzonder degene die te maken hebben met de trend van commercieel succes. In deze wordt er gekeken naar de groter wordende schaal van tentoonstellingen en de globalisatie ervan. Kwantiteit lijkt belangrijker te worden dan de kwaliteit van een collectie. In dit geweld moeten curatoren gedurfde strategieën aanwenden om het cultureel erfgoed te bewaken.

Het boek geeft een goed beeld van de problematische plaats die de curator samen met het museum zelf inneemt tussen publiek en kunstenaar. Dit is een aanvulling op de andere bronnen die meer over de kunstenaar en de beschouwer gaan in relatie tot het museum.

Voorthuis, J. (2008), **De genereuze stad: een tedere machine, een ontologie van het gebruik**. Eindhoven: Voorthuis.net.

Het boek is een bèta versie, het is nog niet af. Of het hierdoor komt of echt zo bedoeld is kan ik niet helemaal vatten, maar de fragmentarische indeling maakt het in eerste instantie rommelig. Zeker voor een dyslect als ik is het hierdoor lastig leesbaar. Bij de langere stukken word er toch wel meer van de rode draad zichtbaar. Architectuur is meer dan met bouwen van een object, er komt zoveel meer bij kijken. Het boek geeft mij inzicht in hoe een mens moet leren kijken, en hoe architectuur hier een rol in kan spelen.

Voor mijn essay heb ik gebruik gemaakt van een beperkt aantal stukken. Ik heb vooral geput uit hoofdstukken 106 t/m 109 over Architectuur en kunst en hoofdstuk 176 over het museum.

Overige Bronnen

- [1] Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Museum>
- [2] Wikipedia: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Pinacothek>
- [3] ICOM: <http://icom.museum/statutes.html>

Afbeeldingen

Pagina 6: Centre Georges Pompidou: Parijs, Frankrijk. Rogers & Piano (1977)
<http://www.digischool.nl/ckv2/massa/massa/pompidou/DSC00282.JPG>

Pagina 8: Daniel Buren, Peinture Sculpture (1971)
http://farm1.static.flickr.com/18/23837718_7a2e8b6085_o.jpg

Pagina 12: Guggenheim Museum: Bilbao, Spanje. Frank Gehry (1997)
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/Bilbao.Guggenheim06.jpg>

Pagina 16: Marcello Bacciarelli, Calliope (18e eeuw)
http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Calliope_by_Marcello_Bacciarelli.jpg

Museum - Architectuur een Kunst?

MMS

7X700: Architectuur: Filosofie & Kritiek